

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد بهشهر

گروه حقوق

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد "M.A."

(رشته حقوق خصوصی)

عنوان:

بررسی سهم عقد مرابحه در گردش اقتصادی کشور و ظرفیت جایگزینی آن با عقود مشارکتی و مضاربه

استاد راهنما:

دکتر علی اکبر رحمتیان

نگارش:

محسن نصرتی

پاییز ۱۳۹۷

معاونت پژوهش و فن آوری

به نام خدا

منشور اخلاق پژوهش

بیاباری از خداوند سبحان و اعتقاد به این که عالم محضر خداست و بهواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشتن مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه اهمیت جایگاه دانشگاه در اعلامی فرهنگ و تمدن بشری، دانشجویان و اعضاء هیئت علمی واحد های دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخطی نکنیم:

- ۱- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.
- ۲- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهیدگان (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۳- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه بکاران پژوهش.
- ۴- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.
- ۵- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هرگونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجسزات و منابع در اختیار.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشورهای دیگر و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب تقد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.
- ۸- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشاعه نتایج تحقیقات و انتقال آن به بکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۹- اصل برنت: التزام به برنت جویی از هرگونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شدت های غیر علمی می آلائند.

واحد بهشهر

بسم الله الرحمن الرحيم

تعهد نامه اصالت رساله يا پايان نامه

اينجانب محسن نصرتي دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد در رشته حقوق خصوصی که در تاريخ از پايان نامه / رساله خود تحت عنوان: بررسی سهم عقد مباحه در گردش

اقتصادی کشور و ظرفیت جایگزینی آن با عقود مشارکتی و مضاربه

با کسب نمره و درجه دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱) اين پايان نامه / رساله حاصل تحقيق و پژوهش انجام شده توسط اينجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی ديگران (اعم از پايان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رويه موجود ، نام منبع مورد استفاده و ساير مشخصات آن را در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.

۲) اين پايان نامه / رساله قبلاً برای دریافت هيچ مدرک تحصیلی (هم سطح ، پايين تر يا بالاتر) در ساير دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصيل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از اين پايان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمايم.

۴) چنانچه در هر مقطعی زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذيرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اينجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هيچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی: محسن نصرتي

تاريخ و امضاء

سپاسگزاری:

سپاسی خدای را که هر چه دارم از اوست!

به امید آنکه توفیق یابم جز خدمت به خالق او نگویم.

تقدیم به

همسرم

برپاس قدردانی از قلبی آکنده از عشق و معرفت که محطی سرشار از سلامت و امنیت و

آرامش و آسایش برای من فراهم آورده است.

فهرست مطالب

چکیده ۱

فصل اول

کلیات

مقدمه ۳

۱-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق ۶

- ۱-۲- بیان مسأله ۷
- ۱-۳- ادبیات و سوابق تحقیق ۹
- ۱-۴- جنبه جدید بودن و نوآوری در تحقیق: ۱۲
- ۱-۵- اهداف تحقیق: ۱۳
- ۱-۵-۱- هدف اصلی: ۱۳
- ۱-۵-۲- اهداف فرعی: ۱۳
- ۱-۶- سؤالات (فرضیه‌های) تحقیق: ۱۳
- ۱-۶-۱- اصلی: ۱۳
- ۱-۶-۲- فرعی: ۱۳
- ۱-۷- فرضیه‌ها: ۱۴
- ۱-۷-۱- اصلی: ۱۴
- ۱-۷-۲- فرعی: ۱۴
- ۱-۸- اهداف ۱۵
- ۱-۹- ساختار تحقیق ۱۵

فصل دوم

مبانی نظری و تعاریف

- ۱-۲- مفاهیم ۱۷
- ۱-۱-۲- مفهوم عقد ۱۷
- ۲-۱-۲- مفهوم عقود معین ۱۷
- ۳-۱-۲- مفهوم عقود غیر معین ۱۸

- ۱۸-۱-۲-۴- مفهوم عقد لازم..... ۱۸
- ۱۸-۱-۲-۵- مفهوم عقد جایز..... ۱۸
- ۱۹-۱-۲-۶- مفهوم عقود بانکی..... ۱۹
- ۱۹-۱-۲-۷- مفهوم بانکداری بدون ربا..... ۱۹
- ۱۹-۱-۲-۸- مفهوم سود..... ۱۹
- ۱۹-۱-۲-۹- مفهوم بهره..... ۱۹
- ۱۹-۱-۲-۱۰- مفهوم سود محقق شده..... ۱۹
- ۱۹-۱-۲-۱۱- مفهوم تسهیلات..... ۱۹
- ۲۰-۱-۲-۱۲- مفهوم وام..... ۲۰
- ۲۰-۲-۲- مبانی نظری..... ۲۰
- ۲۱-۲-۲-۱- تفاوت بانکداری اسلامی و بانکداری بدون ربا..... ۲۱
- ۲۱-۲-۲-۲- اقسام عقود بانکی..... ۲۱
- ۲۱-۲-۳- عقود مبادله ای..... ۲۱
- ۲۲-۱-۳-۲- عقد اجاره به شرط تملیک..... ۲۲
- ۲۳-۱-۱-۳-۲- نظریات مراجع تقلید..... ۲۳
- ۲۳-۲-۱-۳-۲- اجاره به شرط تملیک در قانون..... ۲۳
- ۲۴-۳-۱-۳-۲- حقوق و تکالیف طرفین..... ۲۴
- ۲۴-۱-۳-۱-۳-۲- حقوق موجر..... ۲۴
- ۲۵-۲-۳-۱-۳-۲- حقوق مستاجر..... ۲۵
- ۲۵-۳-۳-۱-۳-۲- تکالیف موجر..... ۲۵
- ۲۶-۴-۳-۱-۳-۲- تکالیف مستاجر..... ۲۶
- ۲۶-۴-۱-۳-۲- شرط ضمن العقد..... ۲۶

- ۲۷..... ۲-۳-۱-۵- العقود تابعه للقصود
- ۲۷..... ۲-۳-۱-۶- شرط تمليك در ضمن عقد اجاره
- ۲۸..... ۲-۳-۱-۷- شرط فعل و نتیجه در عقد اجاره به شرط تمليك
- ۲۸..... ۲-۳-۱-۷-۱- شرط فعل
- ۲۹..... ۲-۳-۱-۷-۲- شرط نتیجه
- ۳۰..... ۲-۳-۱-۸- نظريات مختلف در خصوص ماهيت حقوقی اجاره به شرط تمليك:
- ۳۰..... ۲-۳-۱-۸-۱- اجاره
- ۳۱..... ۲-۳-۱-۸-۲- بیع
- ۳۲..... ۲-۳-۱-۹- احكام و آثار قرارداد اجاره به شرط تمليك
- ۳۲..... ۲-۳-۱-۱۰- موارد قانونی فسخ
- ۳۳..... ۲-۳-۱-۱۱- نکاتی در باب نحوه عملکرد بانکها در پرداخت تسهیلات اجاره به شرط تمليك
- ۳۳..... ۲-۳-۱-۱۲- سخن پایانی
- ۳۴..... ۲-۳-۲- جعالة
- ۳۴..... ۲-۳-۱- بررسی فقهی جعالة
- ۳۵..... ۲-۳-۲- ارکان جعالة
- ۳۶..... ۲-۳-۲-۱- جاعل
- ۳۶..... ۲-۳-۲-۲- عامل
- ۳۶..... ۲-۳-۲-۳- عوض
- ۳۷..... ۲-۳-۲- ماهیت حقوقی جعالة
- ۳۸..... ۲-۳-۲-۵- آثار جعالة
- ۳۸..... ۲-۳-۲-۶- جعالة به اعتبار چگونگی ایجاب و پیشنهاد آن، بر دو قسم است:
- ۳۹..... ۲-۳-۲-۷- جعالة در نظام بانکی

- ۳۹.....کاربرد جعاله ۸-۲-۳-۲
- ۴۰.....خرید دین ۳-۳-۲
- ۴۱.....تنزیل ۱-۳-۳-۲
- ۴۱.....خرید دین از لحاظ لزوم و جواز ۲-۳-۳-۲
- ۴۱.....بررسی فقهی عقد خرید دین ۳-۳-۳-۲
- ۴۲.....بیع دین در حقوق ایران ۴-۳-۳-۲
- ۴۳.....رویه بانکها در امر خرید دین ۵-۳-۳-۲
- ۴۴.....شرایط اسناد و اوراق تجاری: ۶-۳-۳-۲
- ۴۴.....شرایط متعهد و فروشنده اسناد تجاری ۷-۳-۳-۲
- ۴۵.....فروش اقساطی ۴-۳-۲
- ۴۵.....فروش اقساطی از لحاظ لزوم و جواز ۱-۴-۳-۲
- ۴۵.....ارکان عقد فروش اقساطی ۲-۴-۳-۲
- ۴۵.....بررسی فقهی فروش اقساطی ۳-۴-۳-۲
- ۴۸.....نحوه عملکرد بانکها در تسهیلات فروش اقساطی ۴-۴-۳-۲
- ۴۹.....مراجعه ۵-۳-۲
- ۵۰.....فرق مراجعه با فروش اقساطی ۱-۵-۳-۲
- ۵۰.....مراجعه از لحاظ لزوم و جواز ۲-۵-۳-۲
- ۵۰.....آثار مراجعه ۳-۵-۳-۲
- ۵۱.....شرایط اختصاصی عقد مراجعه ۴-۵-۳-۲
- ۵۱.....ماهیت حقوقی مراجعه ۵-۵-۳-۲
- ۵۲.....مراجعه در نظام بانکی ۶-۵-۳-۲
- ۵۲.....کاربرد مراجعه ۷-۵-۳-۲

۵۳.....	۲-۳-۶- سلف
۵۳.....	۲-۳-۶-۱- بررسی ماهیت حقوقی عقد سلف
۵۳.....	۲-۳-۶-۱-۱- ارکان بیع سلف
۵۴.....	۲-۳-۶-۱-۲- شرایط بیع سلف
۵۴.....	۲-۳-۶-۲- بررسی ماهیت فقهی عقد سلف

فصل سوم

تحلیلی فقهی و حقوقی و قلمرو و کاربرد مرابحه در نظام بانکی

۵۷.....	۳-۱- بررسی عقد مرابحه در بازار مالی ایران
۵۹.....	۳-۱-۱- شرایط حقوقی عقد مرابحه
۵۹.....	۳-۱-۱-۱- شرایط عمومی مرابحه
۶۰.....	۳-۱-۱-۲- شرایط اختصاصی عقد مرابحه
۶۲.....	۳-۱-۲- کاربرد عقد مرابحه در اقتصاد اسلامی
۶۵.....	۳-۱-۳- کاربرد عقد مرابحه برای پرداخت تسهیلات بانکی در بانکداری اسلامی
۶۷.....	۳-۲- ماهیت حقوقی رابطه بانکی و ناشر در اوراق اجاره، مرابحه و مضاربه
۶۷.....	۳-۲-۱- اجاره اشخاص
۶۹.....	۳-۲-۲- حق العمل کاری
۷۱.....	۳-۲-۳- وکالت
۷۳.....	۳-۲-۴- نمایندگی قانونی
۷۵.....	۳-۲-۵- حاکمیت اراده و اصل آزادی قراردادها
۷۷.....	۳-۳- آثار رابطه بانکی و ناشر در اوراق اجاره، مرابحه و مضاربه
۷۸.....	۳-۳-۱- تعهدهای ناشر در برابر بانکی
۷۸.....	۳-۳-۱-۱- انتشار اوراق بهادار اسلامی و جمع آوری وجوه

- ۳-۳-۱-۲-خرید کالای بانی با وجوه جمع آوری شده ۸۰
- ۳-۳-۱-۳-رعایت حدود نمایندگی ۸۱
- ۳-۳-۲-تعهدهای بانی در برابر ناشر ۸۲
- ۳-۳-۲-۱-اجاره کردن و خریدن کالا و انعقاد قرارداد مضاربه ۸۲
- ۳-۳-۲-۲-فروش دارایی خود(بانی) به ناشر ۸۳
- ۳-۳-۲-۳-پرداخت هزینه های ناشر ۸۴
- ۳-۴-شرایط اختصاصی عقد مرابحه در بازار مالی ۸۵
- ۳-۵-وضعیت اوراق مرابحه در بازارهای مالی ایران ۸۷

فصل چهارم

مرابحه و ظرفیت جایگزینی آن با عقود مشارکتی و مضاربه

- ۴-۱-بررسی انواع عقود مشارکتی ۹۱
- ۴-۱-۱-عقد مضاربه ۹۱
- ۴-۱-۲-قرارداد مشارکت مدنی ۹۱
- ۴-۱-۳-مشارکت حقوقی شرکت های سهام ۹۱
- ۴-۱-۴-معامله سلف ۹۱
- ۴-۱-۵-قرارداد مشارکت ۹۲
- ۴-۱-۵-۱-عقود مبادله ای با بازدهی ثابت ۹۲
- ۴-۱-۵-۲-فروش اقساطی ۹۲
- ۴-۱-۵-۳-اجاره به شرط تملیک ۹۲
- ۴-۱-۵-۴-قرارداد جُعّاله ۹۳
- ۴-۱-۵-۵-خرید دین ۹۳
- ۴-۲-کاربرد عقد مرابحه در اقتصاد اسلامی ۹۳

- ۳-۴- کاربرد عقد مرابحه برای پرداخت تسهیلات بانکی در بانکداری اسلامی..... ۹۶
- ۴-۴- بررسی جایگزینی عقد مرابحه با مضاربه..... ۹۸
- ۴-۴-۱- تعریف، ادله، ارکان و قلمرو مضارب..... ۹۸
- ۴-۴-۱-۱- تعریف مضاربه در لغت..... ۹۸
- ۴-۴-۱-۲- ریشه یابی کلمه قراض..... ۱۰۰
- ۴-۴-۱-۳- جمع بندی اقوال اهل لغت..... ۱۰۱
- ۴-۴-۲- تعریف چند واژه فقهی..... ۱۰۱
- ۴-۴-۱-۲- تعریف مضاربه در اصطلاح فقهی..... ۱۰۲
- ۴-۴-۳- ادله صحت مضاربه..... ۱۰۴
- ۴-۴-۱-۳- مضاربه در سیره عقلاء..... ۱۰۴
- ۴-۴-۲-۳- مضاربه در قرآن..... ۱۰۵
- ۴-۴-۳-۳- مضاربه در روایات..... ۱۰۶
- ۴-۴-۴- ارکان مضاربه و شرائط آنها..... ۱۰۸
- ۴-۴-۱- عقد..... ۱۰۸
- ۴-۴-۲- صاحب سرمایه (مالک)..... ۱۰۸
- ۴-۴-۳- کارمند (عامل)..... ۱۰۹
- ۴-۴-۵- شرائط خصوصی برای کارمند (عامل):..... ۱۱۰
- ۴-۴-۱-۵- امین بودن کارگزار (عامل)..... ۱۱۰
- ۴-۴-۲-۵- شناخت کافی از امور اقتصادی..... ۱۱۰
- ۴-۴-۳-۵- نقد بودن سرمایه..... ۱۱۱
- ۴-۴-۵-۴- مقدار سرمایه باید معین باشد..... ۱۱۳
- ۴-۴-۵-۵- مشاع بودن سود معامله مضاربه..... ۱۱۳

- ۱۱۳..... ۴-۴-۶- کار، رکن دیگر قرارداد مضاربه
- ۱۱۴..... ۴-۵-۵- قلمرو مضاربه
- ۱۱۵..... ۴-۵-۱- تعریف تاجر از دیدگاه حقوق
- ۱۱۵..... ۴-۵-۲- تعریف عملیات تجارتي در حقوق
- ۱۱۵..... ۴-۵-۳- کالاهای تجارتي نزد عرف
- ۱۱۷..... ۴-۵-۴- قلمرو مضاربه در لسان روایات
- ۱۱۸..... ۴-۶- احکام مضاربه
- ۱۱۸..... ۴-۶-۱- لزوم و جواز مضاربه
- ۱۱۸..... ۴-۶-۱-۱- اشکال یک روشن فکر بر جایز بودن مضاربه
- ۱۲۰..... ۴-۶-۱-۲- ادله- جایز بودن عقد مضاربه
- ۱۲۴..... ۴-۶-۲- تضمین سرمایه در قرارداد مضاربه
- ۱۲۴..... ۴-۶-۲-۱- نظریه اوّل درباره ضمان سرمایه
- ۱۲۶..... ۴-۶-۲-۲- نظریه دوّم درباره ضمان سرمایه
- ۱۲۶..... ۴-۶-۲-۲-۱- بررسی مبنای شهید صدر در مورد تضمین سرمایه
- ۱۲۷..... ۴-۶-۲-۲-۲- پاسخ به اشکالات فاضل مصري
- ۱۳۰..... ۴-۶-۳- تضمین سود
- ۱۳۰..... ۴-۶-۳-۱- اهمیت سود
- ۱۳۱..... ۴-۶-۳-۲- مقصود از سود
- ۱۳۱..... ۴-۶-۳-۳- تضمین سود معین از سوی بانک
- ۱۳۲..... ۴-۶-۴- هزینه های عملیات مضاربه بر عهده کیست؟
- ۱۳۲..... ۴-۶-۴-۱- هزینه سفر در مضاربه
- ۱۳۳..... ۴-۶-۴-۲- مخالفت عامل از اوامر مالک در قرارداد مضاربه

۱۳۵ ۴-۶-۵- قرارداد مضاربه به صورت مشارکتی
۱۳۷ ۴-۶-۶- مضاربه گروهی از طرف عاملان
۱۳۹ نتیجه گیری:
۱۴۲ منابع
۱۴۲ منابع فارسی
۱۴۵ انگلیسی

چکیده

امروزه اوراق بهادار اسلامی موسوم به صکوک که اوراق مرابحه یکی از انواع ان بشمار می رود از جمله ابزار های مهم تامین مالی در بازار مالی اسلامی بشمار می رود. اوراق مرابحه، اوراق بهاداری هستند که دارندگان آنها به صورت مشاع و به میزان ارزش آن اوراق، مالک دارایی مالی (دینی) هستند که بر اساس قرارداد مرابحه حاصل شده است. این اوراق بازدهی ثابت داشته و قابل فروش در بازار ثانوی می باشند. بهر حال صرف نظر از نقش مرابحه در بازار سرمایه، مرابحه از نظر مبانی حقوق اسلامی یکی از انواع عقد بیع بشمار می رود. اما علی رغم مشروع بودن، عقد مرابحه در کنار سایر عقود بانکی (نظیر مشارکت مدنی، انواع معاملات مبتنی بر فروش اقساطی، اجاره به شرط تملیک، مضاربه، مزارعه، مساقات، سلف، جعاله و قرض الحسنه) در قانون عملیات بانکی بدون ربا بعنوان یکی از عقود مشروع و مجاز برای پرداخت تسهیلات بانکی معرفی نشده، همچنین در قانون مدنی هم مقررات خاصی در مورد آن وضع نشده است. اما نهایتاً در سال گذشته با تصویب قانون برنامه پنجم توسعه سه عقد جدید از جمله مرابحه به عقود مجاز قانون عملیات بانکی بدون ربا برای پرداخت تسهیلات بانکی مشروع به سایر عقود اضافه شدند. نوشتار حاضر به بررسی مفاهیم حقوقی و بانکی تسهیلات مرابحه خواهد پرداخت.

کلمات کلیدی: مرابحه، عقود مشارکتی، مضاربه، جعاله، حقوق ایران.

فصل اول

کلیات

گرچه واژه مرا بجه ریشه در زبان عربی دارد و تاکنون جایگزین فارسی مناسبی برای آن تعریف نشده اما دایره المعارف ویکی پدیا برای آن واژه بهره کاری را مورد استفاده قرار داده است که خود این واژه جایگزین از دو واژه عربی و فارسی تشکیل شده است. بهرحال مرا بجه مصدر باب مفاعله از ریشه ربح به معنای سود به سود کردن و چیزی را با سود فروختن است. لغت نامه معین نیز مرا بجه را به سود دادن، نفع دادن ربح گرفتن معنا کرده است. از نظر فقهی مرابحه یکی از انواع عقد بیع محسوب می شود. در عقد بیع فروشنده کالا یا مالی را می فروشد و خریدار نیز آن مال را به قیمتی که با فروشنده توافق نموده می خرد. یکی از مهمترین نکته ها در مورد عقد بیع مبنای تعیین قیمت مبیع و نحوه پرداخت آن است. در معاملات معمولی معمولاً قیمت مبیع بر اساس عرف بازار تعیین می شود و در هر صورت ثمن معامله بر اساس وضعیت اقتصادی بازار و ارزش عرفی مبیع معادل یا پایین تر یا بالاتر از نرخ بازار مورد توافق و پذیرش فروشنده و خریدار قرار می گیرد و مبلغ مبیع یا ثمن محسوب می شود. پس عرف محلی نقش سازنده در تعیین ثمن معاملات دارد. در معاملات معمول عرفی خریدار عملاً کاری ندارد که قیمت تمام شده مبیع برای فروشنده چه میزان بوده و فروشنده از رهگذر معامله و تفاوت حاصل از قیمت خرید و قیمت فروش مبیع مورد نظر چه میزان سود خواهد برد. یا ضرر خواهد کرد. اما بالعکس اساس حقوقی بیع مرابحه آن است که قیمت مبیع بر اساس سود مشخصی اضافه بر قیمت تمام شده مبیع تعیین می گردد. لذا ضرورت دارد که خریدار از قیمت تمام شده مبیع برای فروشنده و میزان سودی که اضافه بر آن از وی گرفته خواهد شد اطلاع داشته باشد. بدین جهت فروشنده نیز در عقد مرابحه تعهد خواهد داشت که قیمت تمام شده مال یا کالای مورد معامله را برای خریدار افشا نماید در حالی که این امر در معاملات معمولی عرفاً مرسوم نیست و از نظر حقوقی نیز در عقد بیع فروشنده تعهد یا تکلیفی به افشای قیمت تمام شده مبیع به خریدار ندارد. بلکه مبنای تعیین ثمن توافق خریدار و فروشنده است. بدین ترتیب در بازار اوراق بهادار اسلامی تعیین نرخ سود این اوراق همواره یکی از مهمترین مباحث بوده است. در مورد نحوه محاسبه سود بر اصل سرمایه و نیز سود حاصل از معاملات اوراق مرابحه نظریات متفاوتی وجود دارد. عده ای بر این عقیده اند که در اوراق مرا بجه بایستی سود را فقط بر اصل سرمایه لحاظ کرد و منظور نمود (مرابحه ساده). عده دیگری نیز عقیده دارند سود مرابحه را بعنوان جزیی از سرمایه محسوب می شود که عملاً در بازار دارای کار کرد نفع اقتصادی است. لذا نرخ سود اوراق

مرابحه را هم باید بر اصل سرمایه لحاظ کرد و هم بر سود اوراق. این اوراق، یکی از رایج ترین ابزارهای تأمین مالی کوتاه مدت است که بیشترین کاربرد را در پروژه های سرمایه گذاری و ساخت و ساز دارد. مرابحه در حقیقت توافق درباره معامله خرید و فروش برای تأمین مالی دارایی است که در آن، هر دو طرف از هزینه ها و حاشیه سود، اطلاع دارند و آنرا قبول کرده اند. در این توافق، فروشنده می پذیرد که دارایی مورد نیاز مشتری را خریداری کند و آنرا به قیمتی بالاتر و توافق شده به وی بفروشد. پرداخت این مبلغ، با توجه به توافق دو طرف می تواند نقدی و یا به صورت اقساط باشد. در انتشار اوراق مرابحه عناصر حقیقی و حقوقی متعدد حضور دارند. این اشخاص از جمله عبارتند از:

۱. بانی: عبارت است از هر شخص حقوقی مانند دولت، موسسه وابسته به دولت، شهرداری یا بنگاه خصوصی است که انتشار اوراق با هدف تأمین مالی وی صورت می گیرد.

۲. ناشر (واسط): عبارت است از هر شخص حقوقی است که اوراق بهادار را منتشر می نماید. واسط یک موسسه مالی است که توسط بانی جهت انجام یک پروژه خاص انتخاب یا تاسیس می شود.

۳. سرمایه گذاران (دارندگان اوراق): عبارت از اشخاص حقوقی یا حقیقی هستند که با خرید اوراق بهادار، بانی را تأمین مالی می نمایند.

۴. امین: شخص حقوقی مورد تایید سازمان بورس یا نهاد های مشابه می باشد که بر کل فرآیند انتشار اوراق بهادار نظارت دارد و تمامی نقل و انتقالات مالی با اجازه وی صورت می گیرد.

۵. شرکت تأمین سرمایه: شرکتی است که به عنوان واسطه بین ناشر و سرمایه گذاران فعالیت می نماید.

در حال حاضر مرابحه در قالب یکی از انواع اوراق بهادار مشروع و اسلامی بیشتر در بازارهای مالی اسلامی کاربرد دارد تا پرداخت تسهیلات بانکی بر مبنای بانکداری اسلامی بدون ربا. در این بازارها از اوراق مرابحه برای مقاصد نظیر باز خرید دارایی ها یا تأمین و تهیه نقدینگی لازم برای شرکتها و موسسات یا تأمین سرمایه لازم برای تشکیل یا توسعه شرکتهای مختلف تبدیل تسهیلات بانکها و موسسات اعتباری و لیزینگ به اوراق رهنی مورد استفاده قرار می گیرد و از این لحاظ اوراق مرابحه انواع مختلفی دارد. اما از نظر حقوقی صرف، با توجه به توضیحی که داده شد مرابحه نوعی عقد بیع است که بر اساس آن، مبیع را با افزودن مقداری سود

به قیمت تمام شده آن مشروط به اطلاع کامل خریدار از جزئیات بفروشد. لذا اگر مباحه را بعنوان یکی از انواع تسهیلات بانکی مشروع در بانکداری اسلامی در نظر بگیریم بانک برای پرداخت تسهیلات مباحه مستقیماً یا از طریق تفویض وکالت به تسهیلات گیرنده مالی را به قیمت مشخص از فروشنده می خرد. در مرحله بعدی بانک قیمت تمام شده این مال را به اطلاع خریدار یا همان تسهیلات گیرنده می رساند و با اضافه نمودن درصدی سود به قیمت تمام شده (که در واقع همان سود تسهیلات مباحه خواهد بود) آن را به تسهیلات گیرنده بطور نقدی یا اقساطی می فروشد. بدین لحاظ شاید بتوان گفت مباحه در واقع خرید و فروش معامله است و نه خرید و فروش کالا یا مال.